

Перо АРЦАНЛИЕВ

МОНЕТОКОВАЊЕТО НА ДАСАРЕТИТЕ

Клучни зборови: *Дасарети, Охридски регион, бронзена монета, Севс-Амон*

Апстракт: *Во текстот се презентирани уникатните бронзени монети, кои претставуваат исклучителен нумизматички наод што дава информации за досега непознатата економска активност на Дасаретите, нивното монетоковање. Станува збор за монети, кои според натписот што го имаат на реверсот ΔΑΣΣΑΡΗΤΙΩΝ, ги ковале Дасаретите. Монетите не се значајни само затоа што претставуваат нов и уникатен нумизматички наод, туку нивното значење е големо затоа што имаат и голема историска вредност, бидејќи со откривањето на овие монети добивме егзактна верификација на пишаните извори за постоењето на Дасаретите како и дополнителни информации околу нивната евентуална независност, економска организираност и моќ. Освен тоа, анализирајќи ја иконографијата на овие уникатни монети дознаваме и за почитување на одредени култови од страна на Дасаретите.*

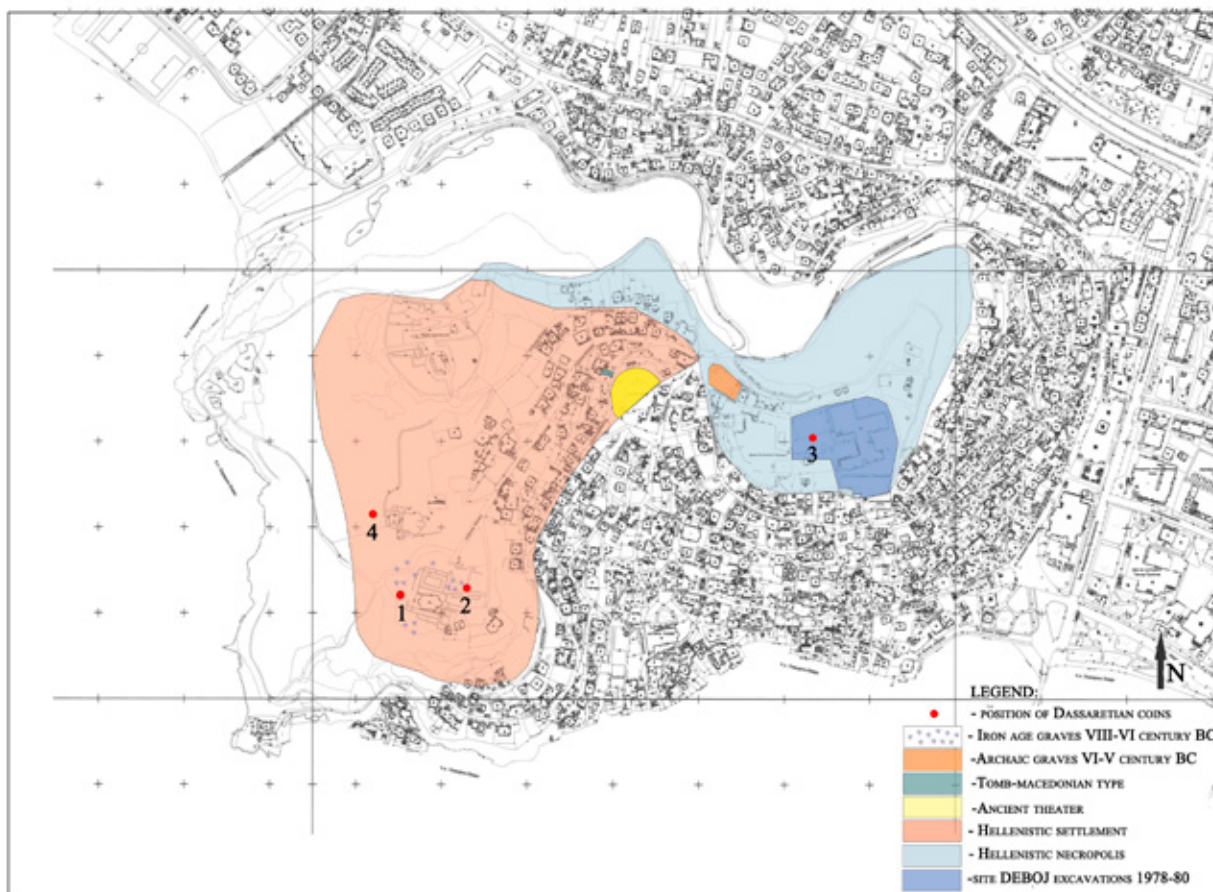
Начин на откривање

Првата дасаретска монета била откриена со заштитните ископувањата на некрополата Дебој. Во далечната 1978 година сосема случајно е откриена античката некропола на градот Лихнид. Заради потребите на месното население, се започнало со изградба на основното училиште “Св. Климент Охридски”. Како локација за таа намена е избрано пониското североисточно зарамнето ритче од утврдениот дел од градот т.е. месноста “Дебој” по која и локалитетот го добил своето име. Со започнувањето на градежните работи, на овој простор се пронајдени археолошки остатоци при што била привремено стопирана изградбата на училиштето со цел да се извршат заштитни археолошки ископувања на локалитетот. Во овие заштитни археолошки ископувања бил вклучен стручен тим од Народниот музеј и

Заводот за заштита на спомениците на културата од Охрид, раководен од археологот Владо Маленко. Ископувања се спроведени во неколку наврати во периодот меѓу 1978-1980 година. Во тој период биле откриени трикорабна ранохристијанска црква со подни мозаици и некропола со околу 190 гробови во хронолошки распон од хеленистичкиот период до средниот век. На некрополата е откриен и богат и разновиден археолошки материјал. Токму овој материјал беше предмет на обработка во мојот магистерски труд.¹ Во рамките на обработката на материјалот секако свое место имаа и нумизматичките наоди што биле откриени со ископувањата. Но бидејќи не биле конзервирани, идентификацијата на монетите не била направена. При конзервирањето на материјалот поради негова обработка, беа конзервирани и монетите.² Тогаш увидовме дека освен другите веќе познати монетни изданија, има и една монета која во науката досега не е позната, и стана јасно дека станува збор за уникатен нумизматички примерок кој ни дава значајни информации за економската активност на Дасаретите, за нивната моќ и независност. Монетата е откриена како вонгробен наод во хоризонтот на гробови кои припаѓаат на хеленистичкиот период. Обработката на монетата во овој магистерски труд впрочем претставува и прва научна обработка на монетните изданија на Дасаретите. Со одбраната на магистерскиот труд на 09.06.2013 година за првпат овој извонреден

¹ П. Арцанлиев, *Дебој, животот во Лихнид во античко време преку некрополата*, магистерски труд, Скопје 2013, во печат.

² Тука сакам да ја искажам мојата благодарност на конзерваторите Климент и Билјана Балеви поради нивната професионалност и посветеност во конзервирањето на материјалот од некрополата Дебој, што за мене претставуваше огромна помош.

План 1 Стариот дел на Охрид (Лихнид) со местоположбата на откривање на дасаретските монети

и уникатен нумизматички наод беше претставен пред научната јавност.³

Во меѓувреме, во рамките на големите систематски археолошки ископувања на локалитетот Плаошник, се открија уште три бронзени монети ковани од Дасаретите.⁴ Заедно со монетата од некрополата Дебој, вкупниот број на монети досега е четири примероци ковани од ова племе (план 1).

Две монети кои се откриени на лок. Плаошник се од истиот тип и номинала како и монетата откриена на античката градската некропола Дебој, додека четвртата монета е од друг тип и номинала. Сите три монети од лок. Плаошник се откриени во хоризонтот на хеленистичката населба на Лихнидос. Освен нив, во тој хоризонт е откриен и археолошки материјал кој хронолошки може да се одреди во периодот од крајот на 3 и почетокот на 2 век пр.н.е., како на пр. фрагменти од калапени чаши (мегарски чаши), ихтии, оинохои и други садови карактеристични за овој период.

³ П. Арџанлиев, *Дебој, животот во Лихнид во античко време преку некрополата*, магистерски труд, Скопје 2013, во печат.

⁴ Д. Размовска Бачевска, *Монетоковањето во Охрид (LYCHNIDOS) II век пр.н.е.- XIII-XVII век*, Охрид 2016.

Каталог на дасаретските монети Дасаретија (234 - 168 год. пр.н.е.)

ТИП I

1. Ав: Глава на Севс-Амон со лоров венеч и рог од овен, надесно

Рев: крилеста молња и натпис во два реда, над и под молњата

ΔΑΣΣΑ-ΡΗΤΙΩΝ, внатре во дабов венеч

АЕ: 8,6 г.; 22 мм.

лок. Плаошник, археолошки ископувања 2008, теренски инвентарен број М-3851⁵

НУ Завод и Музеј - Охрид

2. Ав: Глава на Севс-Амон со лоров венеч и рог од овен, надесно.

Рев: крилеста молња и натпис во два реда, над и под молњата ΔΑΣΣΑ-ΡΗΤΙΩΝ, внатре во дабов венеч

⁵ Д. Бачева Размоска при обработката на монетите и нивното каталошко презентирање ги заменила теренските инвентарни броеви на монетите 6 и 7 во описот во каталогот 6067 наместо 6065, како и теренскиот инвентарен број за една монета што е погрешно, (в. Д. Бачева Размоска, *Монетоковањето во Охрид (LYCHNIDOS) II век пр.н.е.- XIII-XVII век*, Охрид 2016, 18 и Табели 3 и 4 на стр. 30-31.

T. I

TYPE I

1

2

3

TYPE II

4

Цртеж: Д. Петрески / Фото: К. Балев

АЕ: 7,9 г; 22 мм.
 лок. Плаошник, археолошки ископувања 2008,
 теренски инвентарен број М-6065

НУ Завод и Музеј - Охрид

3. Ав: Глава на Севс-Амон со лаворов венец и
 рог од овен, надесно.

Рев: крилеста молња внатре во дабов венец
 (ΔΑΣΣΑΡΗΤΙΩΝ), внатре во дабов венец.

АЕ; 8,12 г.; 21мм.

лок. Дебој, археолошки ископувања 1978

НУ Завод и Музеј - Охрид

ТИП II

4. Ав: Глава на голобрад Херакле со лавовска
 кожа, надесно; лево ΒΑΣ

Рев: Суровица и натпис во два реда ΔΑΣΣΑ-
 ΡΗΤΙΩΝ, внатре во лаворов венец, и монограм Θ
 десно над суровицата.

АЕ: 5,2 г.; 17 мм.

лок. Плаошник, археолошки ископувања 2010,
 теренски инв. број М-7552

НУ Завод и Музеј - Охрид

Иконографија

Како што видовме, станува збор за два типа дасаретски монети и тоа со две деноминации што претставува дополнителен доказ за нивната развиена економска активност. На аверсот на монетите од првиот тип е претставена глава на Севс-Амон, со својата препознатлива иконографија. Косата и брадата се претставени со изразени кадрици. На главата носи лаворов венец, додека во пределот околу ушите се претставени неизбежните свиени рогови од овен. На реверсот е претставен дабов венец во чиј централен дел се наоѓа крилеста молња и натпис во две зони со името на племето ΔΑΣΣΑ-ΡΗΤΙΩΝ.

Што се однесува до изборот на Севс-Амон како претстава на аверсот на монетата, мислам дека не е случаен. Според исцрпната студија за Севс од страна на А.В.Скок,⁶ старогрчкиот Севс и египетскиот Амон-Ра најверојатно се синкретизирале во Севс-Амон во V век пр.н.е. во Оазата Сива (Сл.3).⁷

Потоа, неговиот култ се шири низ целиот Медитеран, особено во времето на Александар III Македонски. Во поблиското опкружување негови светилишта се пронајдени во Спарта, Афитис и Теба. Според претставата на Севс-Амон на дасаретската монета можеме да заклучиме дека неговиот култ се почитувал и во оваа област. Почитувањето на египетските божества во регионот не треба да не чуди и не претставува некоја новина. Веќе претходно се откриени скулптурите на Изид, за кои се мисли дека припаѓале на храм посветен на оваа божица.⁸ Но што е она што ги натерало Дасаретите да го прифатат ова божество до таа мера за да го претстават и на своите монети? Како божество чија синкретизација била направена во Оазата Сива, Севс-Амон се смета за заштитник на водите.⁹ Ако се земе фактот дека дасаретската област изобилува со езера и реки, тогаш е разбирливо почитувањето на неговиот култ. Потоа, се знае дека Севс-Амон се трансформирал во змија,¹⁰ исто како легендарниот Кадмо кој претставува епонимен јунак на Енхелеите т.е. Дасаретите. Згора на тоа, Кадмо е легендарниот основач на Теба, каде што имало големо светилиште на Севс-Амон. Можеби неговото пребегување кај Енхелеите, за кое

⁶ А. В. Cook, *Zeus study in ancient religion*, Volume I, Cambridge 1914.

⁷ А. В. Cook, *op.cit.*, 361.

⁸ В. Маленко, *Две статуети на Изид од Охрид*, МАА 2, Прилеп 1976, 169-187; В. Битракова Грозданова, *Споменици од хеленистичкиот период во СР Македонија*, Скопје 1987, 127-128.

⁹ А. В. Cook, *op.cit.*, 369.

¹⁰ А. В. Cook, *op.cit.* 358-359.

Сл. 3 Глава на Севс-Амон, мермер, Државна колекција на антиквитети и Глиптотека Минхен

дознаваме од легендите, е поврзано токму со ширењето на култот на Севс-Амон.

Доколку се анализира реверсот на монетата може да се заклучи дека, претстава на дабов венец во чија средина е поставена крилеста молња и натпис испишан во два реда, е карактеристична иконографија за втората половина на 3 век пр.н.е. и првите децении од 2 век пр.н.е. Барајќи типолошки паралели, се забележува дека претставата на реверсот на дасаретската монета наликува на претставите на монетите на пајонскиот крал Дропион (с. 250 - с. 230 г.пр.н.е.)¹¹ потоа на монетите од македонските кралеви Филип V (221-179 г.пр.н.е.)¹² и Персеј (179-168 г.пр.н.е.)¹³, како и на монетата на Епирската лига (234-168 г.пр.н.е.)¹⁴ која воедно иконографски и стилски е најблиска до дасаретската.

Изборот на вака широко прифатена иконографија на монетата можеби има и економска заднина. Сакајќи да ги развијат своите економски релации со соседите, од интерес на Дасаретите било да имаат своја монета која нема да отскокнува од останатите и која ќе биде иконографски блиска и

¹¹ МПИ, НБРМ, 20-21.

¹² МПИ, НБРМ, 174-177.

¹³ МПИ, НБРМ, 200-201.

¹⁴ SNG Cop.128; BMC 46-47.

прифатлива за населението во соседните области заради полесна економска размена.

Што се однесува до вториот тип на дасаретската монета, на аверсот е претставена глава на голобрад Херакле со карактеристичната лавовска кожа на главата. Но ако го анализираме ликот на Херакле, може да се забележи дека како модел за него е земен идеализираниот лик во антиката на Александар III Македонски. Лево од главата се забележува монограм ΒΑΣ¹⁵ што најверојатно претставува кратенка од ΒΑΣΙΛΕΩΣ со што дополнително се докажува изборот на претставата на ликот на славниот крал на оваа монета. Но сега се поставува прашањето зошто едно племе како Дасаретите, гледано од денешен аспект, се одлучило да го претстави овој македонски крал на своите монети? Можеби тука треба да се спомнат активностите што ги имал Александар III Македонски во регионот. Во 335 година, историските извори известуваат за воена интервенција на Александар против Илирите. Имено, додека Александар се наоѓал на север во војна со Трибалите, некој си Клит за кој се смета дека му бил син на Бардилис, се побунил против македонската власт и се утврдил во Пелион, кој бил најдобро утврдениот град во земјата. Му се придружил Глаукија, кралот на Таулантите. Александар веста за неговото одметнување го затекнала во Пајонија, враќајќи се од походот против Трибалите. Со молскавична брзина, движејќи се по долината на Еригон, Александар дошол до Пелион, каде ги поразил Илирите на чело со Клит.¹⁶ Изворите не говорат за понатамошните последици. Но индиректно можеме да заклучиме дека Илирите влегле во составот на моќното македонско кралство. Во војската што ја повел Александар во Азија, одделно од наемниците се спомнуваат Одризите, Трибалите и Илирите.¹⁷ По Александровата смрт во 323 година при распределбата на кралство помеѓу неговите генерали, на Антипатар му е доделено управувањето со областа во која освен Македонија и хеленските области, влегуваат и Илирите, Трибалите, Агријаните и дел од Епир.¹⁸ Сето ова

¹⁵ Д. Бачева Размоска при обработката на монетата забележува само монограм ΒΑ, при што не ја забележува третата буква Σ која јасно се забележува во продолжение (в. Д. Бачева Размоска, *Монетоковањето во Охрид (LYCHNIDOS) II век пр.н.е. - XIII-XVII век*, Охрид 2016, 5-8).

¹⁶ Agrian., Anab., I, 5-6.

¹⁷ Diod. XVII, 17.

¹⁸ Ф. Папазоглу, *Охрид низ историјата*, Монографија за Охрид, Скопје 1985, 83; E. Will, *The succession to Alexander*, The Cambridge Ancient History (second edition), Vol. VII part 1, Cambridge 2008, 23-40.

јасно покажува за присоединувањето на дел од Илирија кон македонското кралство по 335 година. Но она што е значајно за Дасаретите е тоа дека овие активности на славниот крал се одвивале токму на нивната територија. Тука мислам дека треба да се споменат и тврдините со киклопски сидови кои се изградени во охридскиот регион во еден краток период и кои би можеле да се поврзат токму со активностите на Александар III во регионот за обезбедувањето на заднината на неговото кралство пред големиот поход на Исток.¹⁹ Сето ова оставило голема трага во регионот и можеби претставувањето на Александар како Херакле на монетите на Дасаретите е еден вид оддавање почит кон славниот крал и неговото дело. Неговата претстава на монетите може и да се протолкува и како нагласување на македонското потекло на племето,²⁰ но за сето ова се потребни дополнителни и поопширни анализи и нови истражувања и откритија. Оваа претстава на глава на Херакле со лавовска кожа на монетите е широко застапена во монетоковањето на македонските кралеви и може да се следи во една широка хронолошка рамка, почнувајќи од монетите на Архелај (413-399 г.пр.н.е.)²¹ преку Аминта III (393-370/69 г.пр.н.е.)²² и Пердика III (365-359 г.пр.н.е.)²³, потоа на монетите на Филип II (359-336 г.пр.н.е.)²⁴ и Александар III (336-323 г.пр.н.е.)²⁵ па се до претставите на монетите на Филип V (221-179 г.пр.н.е.)²⁶ и Персеј (179-168 г.пр.н.е.)²⁷ што можеби претставува дополнителен аргумент на претходно кажаното во врска со потеклото на племето. Реверсната претстава на дасаретската монета од вториот тип во најголема мера е слична со реверсната претстава на монетата од првиот тип, со таа разлика што

¹⁹ V. Bitrakova Grozdanova, *Ranoantička naselja ohridsko-prespanske regije*, HISTRIA ANTIQUA, Vol. 11, Pula 2003.

²⁰ N. Proeva, *Enchéléens-Dassarètes-Illyriens*, Sources littéraires, épigraphiques et archéologiques.

L'Illyrie méridionale et l'Épire dans l'Antiquité II, Actes du Iie COLLOQUE international de

Clermont-Ferrand, Paris 1990; N. Proeva, *The Engelanians/Encheleis and the golden mask from the Trebenište culture*, Homage to Milutin Garašanin, Belgrade 2006, 561-570; П. Кузман, *Старомакедонските симболи на археолошките предмети од Самошловата тврдина во Охрид*, Folia Archaeologica Balkanica I, Скопје, 215-244.

²¹ МПИ, НБРМ, 99.

²² МПИ, НБРМ, 101-102.

²³ МПИ, НБРМ, 103.

²⁴ МПИ, НБРМ, 120-121.

²⁵ МПИ, НБРМ, 134-139.

²⁶ МПИ, НБРМ, 169-173.

²⁷ МПИ, НБРМ, 185.

наместо дабов венец, кај вториот тип има лаворов и наместо крилеста молња, во внатрешноста на венечот има суровица. Натписот и кај двата типа монети е истиот ΔΑΣΣΑ-ΡΗΤΙΩΝ, испишан во два реда. Како што веќе споменавме за првиот тип на дасаретските монети, ваквиот избор на иконографија е карактеристичен за втората половина на 3 век пр.н.е. и првите децении од 2 век пр.н.е. И за двата типа важат истите паралели, без оглед дали во средишниот дел ќе биде претставена крилеста молња, суровица или пак харпа, каков што е случајот со монетите на кралот Филип V (221-179 г.пр.н.е.)²⁸.

Хронолошка определба на монетите

Бидејќи станува збор за уникатни примероци, принудени сме да се користиме со анализа на претставите на монетата и со нивна компарација со досега познати слични монети, како и со повторно анализирање на геополитичките услови што довеле до нивно појавување.

Барајќи аналогни примероци на овие монети, не требаше да се оди далеку. Имено, монета со неверојатно слична иконографија како што веќе споменавме кова Епирската лига (234-168 г.пр.н.е.)²⁹ Како претстава на оваа монета се јавува глава на Севс надесно / крилеста молња во дабов венец и, секако, натпис испишан во два реда ΑΡΕΙ-ΡΩ-ΤΑΝ. Како што може да се забележи, разликата меѓу двете монети е минимална. Сега се поставува прашањето: Дали можеме да ја користиме оваа хронолошката рамка и за Дасаретските монети? Јас мислам дека постојат елементи за такво нешто. Но најпрвин предлагам да ги разгледаме историските услови во кои се наоѓа регионот во ова време. Дасаретија била лоцирана меѓу трите соседни кралства, македонското, епирското и илирското. Заради својата исклучителна стратешка позиција, регионот во одредени периоди бил под власт на едно од овие кралства, се разбира во зависност од нивната моќ. Во еден доста кус период во две од овие кралства, епирското и македонското, доаѓа до смена на власта, иницирана со смрт на кралевите. Најпрвин во 242 г.пр.н.е. умира Александар II од Епир, по што доаѓа до формирање на Епирската лига, која започнува да кова своја монета којашто претходно ја опишавме. Потоа, во 239 г.пр.н.е. умира Антигон Гонат, и по неговото долгогодишно владеење го наследува неговиот син Деметриј II. Во овој период биле актуелни дејствијата на лигата на Ајтолците и лигата на Ахајците. Од друга страна Деметриј

дошол во судир со Дарданците во кој бил поразен.³⁰ Во негово време македонското кралство е во доста незавидна ситуација, со што се намалува и интересот за една територија на северозападната периферија на кралството како што е Дасаретија. Илирите, пак, кои се третиот моќен сосед на Дасаретите, центарот на своето кралство уште во времето на Глаукија го префрлаат северозападно во заднината на Дирахон, во областите околу Скадарското Езеро. Со тоа се намалува и нивниот политички и воен притисок врз Дасаретите. Овие случувања најверојатно ги искористиле Дасаретите и непречени од никого успеале да прогласат независност, која ја манифестираат со ковање свои монети. Како доказ за тоа ќе го повториам известувањето на Полибиј за воените дејствија на Скердилаида и Филип V во регионот. Во 217 година Скердилаида го прекршува договорот што го имал склучено со македонскиот крал и се обидува да се ослободи од зависноста од Македонија под изговор дека Филип не му ја платил ветената награда. Како што известува Полибиј, Скердилаида најпрво навлегол во Пелагонија каде што го ограбил градот Писаион, во Дасаретија, со закани и учени ги придобил градовите Антипатрија, Крисондион и Гертус, а крстосувал и во соседните македонски области. Кога за овие дејствија разбрал Филип веднаш се упатил во овие области и успеал споменатите градови да ги преосвои, а освен тоа ги освоил Креонион и Героус во Дасаретија, Енхеланаи, Керакс, Сатион и Бои во областа околу Лихнидското Езеро, Бантија кај Килкините и Оргесос кај Писантините.³¹ Од ова јасно се гледа дека и двајцата кралеви, покрај градовите што ги освојувале од својот противник, наизменично освојувале и градови во Дасаретија. Од тоа можеме да заклучиме дека во тој период таа веќе била независна област. За време на римските навлегувања на Балканот, дасаретската област заедно со нејзиниот центар Лихнид се на страната на Римјаните и биле користени како главна воена база на римските војски.³² Затоа по 168 г.пр.н.е. кога се става крај на илирската и македонската држава, Дасаретија и градот Лихнид најверојатно припаѓаат на ослободените области и градови заради нивната лојалност кон Римјаните уште пред крајот на војната.³³ Според ова, монетоковањето на Дасаретската монета хронолошки го одредувам во периодот меѓу 234-168 г.пр.н.е., што во целост се поклопува со монетоковањето на Епирската лига.

³⁰ Liv. XXXI, 28, 2.

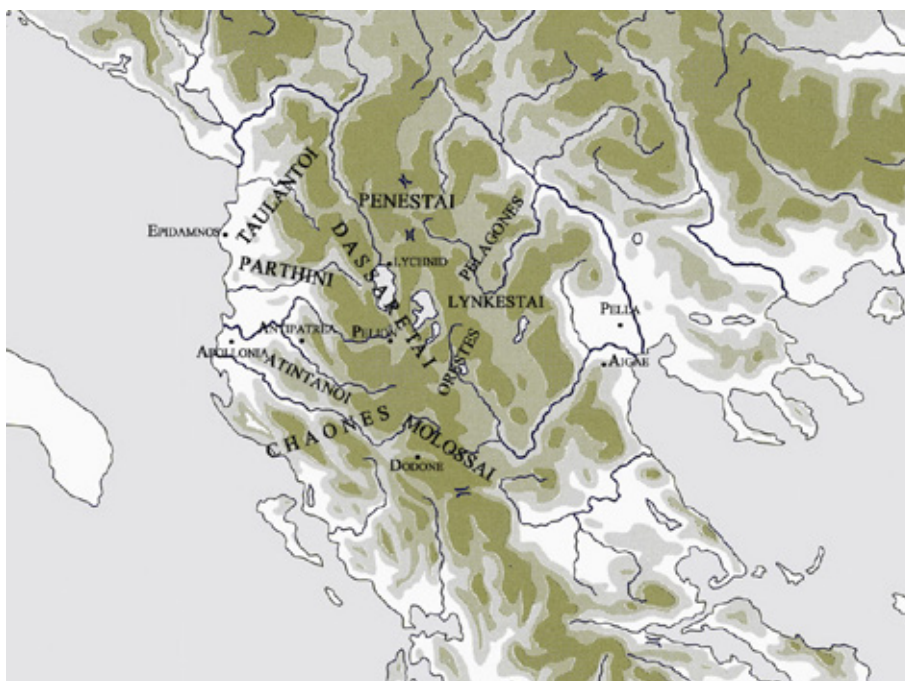
³¹ Pol. V, 108.

³² Liv. XLIV, 20, 5.

³³ Ф. Папазоглу, *op.cit.*, 97.

²⁸ МПИ, НБРМ, 179-180.

²⁹ SNG Cop.128; BMC 46-47.

Карта 1: Територијата на Дасаретите во III в.пр.н.е.

Во прилог на ова датирање оди и археолошкиот материјал кој е откриен во иститот слој од хеленистичката населба на лок. Плаошник, каде што се откриени и Дасаретските монети, а за кој веќе кажавме дека хронолошки припаѓа на периодот од втората половина на 3 век пр.н.е. и почетокот на 2 век пр.н.е. Исто така и кон ова датирање иконографски се надоврзува и вториот тип монети, како што видовме, со карактеристична иконографија за ова период.

Завршни согледувања

Освен несомнената уметничка вредност, монетите претставуваат значаен извор на информации за културно-историскиот, политичкиот и првенствено за економскиот живот во антиката. Иконографијата на монетите била грижливо избрана и таа во најголем дел соодветствува со областа во која тие биле во оптек. Најверојатно таков бил и случајот и со Дасаретите и нивните монети.

Дасаретија е пространа област што се протега од составот на реките Осум со Девол на запад до соседните горномакедонски области Линкестиди и Орестиди на исток. На југ се граничи со епирските племиња, додека на север се граничи со Партините и Пенестите (карта 1). Во денешни географски рамки оваа област ги опфаќа охридско-преспанскиот регион во Р. Македонија и корчанско-поградецкиот регион во Р. Албанија³⁴.

Областа Дасаретија за првпат се споменува во историските извори во периодот на римското пробивање на Балканот кон крајот на III и почетокот на II век пр.н.е., кога античките автори повторно покажуваат интерес за овој регион. Воените навлегувања на римската војска поминуваат низ дасаретската област, а најверојатно и многу воени судири меѓу Римјаните, Македонците и Илирите се случиле токму во овој регион. Во рамките на известувањата за овие навлегувања и битки за првпат се споменуваат Дасаретите и нивната област Дасаретија, исто така и градот Лихнид.

Според некои од овие известувања можеме да заклучиме дека областа била независна, или поточно кажано, одредени нејзини делови биле независни уште пред да се случат римските навлегувања на овие простори, факт што се докажува и со монетите кои Дасаретите, меѓу другото, започнале да ги коваат сакајќи да ја истакнат оваа своја независност.

Откривањето на дасаретските монети има големо значење и тоа не само за регионот туку и пошироко. Со нивното проучување ќе се расветлат многу прашања поврзани со заедниците во регионот. Овие монети ќе иницираат да започнеме на еден поинаков начин да ги согледуваме и решаваме отворените проблеми за многуте аспекти од животот на луѓето кои го населувале овој регион па и пошироко. Со откривањето на овој извонреден нумизматички наод сега директно се отвора и прашањето околу монетоковањето на градот Лих-

³⁴ Има и други размислувања за територијата на протегање на Дасаретите (в. Н. Пројева, *За Дасаретските племиња* (PENESTAE, DASARTAE, ENGELANES) и

местоположбата на градот USCANA во Горна Дасаретида, ЖА 64, 2014, 16-183.

нид. Мислам дека ова монетоковање веќе не треба да се анализира засебно и изолирано, туку треба да се анализира во контекст на сите геополитички и историски околности во антиката во кои се развиле услови за една таква економска активност на Дасаретите како и на нивниот најголем урбан центар Лихнид.³⁵

Библиографија

Аријан, Александровата анабаса; Превод од старогрчки Бузалковска-

Алексовка, М., Книга I-VII; Прво издание; Библиотека Класика, Скопје 2000.

Арџанлиев П., Дебој, животот во Лихнид во античко време преку некрополата, MA Thesis, Скопје 2013. forthcoming.

Битракова-Грозданова В., Споменици од хеленистичкиот период во СР Македонија, Скопје 1987, 127-128.

Битракова-Грозданова В., За ковницата на Лихнид, ЖА 23, Скопје 1973, 295-301.

Битракова-Грозданова В., Монетоковањето во Lychnidos и Охрид, Монетите и монетоковањето во Македонија, Скопје 2001, 45-53.

Bitrakova-Grozdanova V., Ranoantička naselja ohridsko-prespanske regije, HISTRIA ANTIQUA, Vol. 11, Pula 2003.

Cook A.B., Zeus study in ancient religion, Volume I, Cambridge 1914.

Diodorus of Sicily, In Twelve Volumes, II, Books II (Continued) 35-IV, 58, With an English Translation by C. H. Oldfather, Professor of Ancient History And Languages, The University of Nebraska, Harvard University Press 1935.

Kremydi S., The bronze coinage of Lychnidos, in: E. Paunov & S. Filipova (eds.), Studia in honorem Iliiae Prokopov sexagenario ab amicis et discipulis dedicate, Veliko Trnovo 2012.

Кузман П., Старомакедонските симболи на археолошките предмети од Самоиловата тврдина во Охрид, Folia Archaeologica Balcanica I, Скопје, 215-244.

Маленко В., Две статуети на Изиди од Охрид, МАА 2, Прилеп 1976, 169-187.

НБРМ, МПИ: Македонија: Парите и Историјата, Каталог на постојаната поставка на НБРМ, Скопје 2002.

Папазоглу Ф., Охрид низ историјата, Монографија за Охрид, Скопје 1985, 83.

Полибије, Историје, књ. 1 и књ. 2, Превод Рицл, М., Матица Српска, Нови Сад 1988.

Полибије Историје, III, IV, Превод Рицл, М., Нови Сад 1988.

Проева Н., За Дасаретските племиња (PENESTAE, DASARTAE, ENGELANES) и местоположбата на градот USCANA во Горна Дасаретида, ЖА 64, 2014, 16-183.

Proeva N., Enchéléens-Dassarètes-Illyriens, Sources littéraires, épigraphiques et archéologiques. L'Illyrie méridionale et l'Épire dans l'Antiquité II, Actes du IIe Colloque International de Clermont-Ferrand, Paris 1990.

Proeva N., The Engelanians/Encheleis and the golden mask from the Trebenište culture, Homage to Milutin Garašanin, Belgrade 2006, 561-570.

Размовска Бачевска Д., Монетоковањето во Охрид (LYCHNIDOS) II век пр.н.е. - XIII-XVII век, Охрид 2016.

SNG Cop: Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collections of Coins and Medals, Danish National Museum, Vol. II, Thrace and Macedonia, Copenhagen, 1943 (reprint N. Jersey 1982).

Тит Ливиј, Историја Рима од основање града, I-V, Превод Мирковић, М., Београд 1991.

Will E., The succession to Alexander, The Cambridge Ancient History (second edition), Vol. VII part 1, Cambridge 2008, 23-40.

³⁵ S. Kremydi, *The bronze coinage of Lychnidos*, in: E. Paunov & S. Filipova (eds.), *Studia in honorem Iliiae Prokopov sexagenario ab amicis et discipulis dedicate*, Veliko Trnovo 2012, 287-295. Тука авторката го отвара прашањето околу датирањето на лихнидските монети.

Pero ARDJANLIEV

THE COINAGE OF THE DASSARETAI

Summary

In the paper the unique bronze coins are presented, a remarkable numismatic find which gives information for the so far unknown economic activity of the Dassaretai, i.e. their coinage. The coins in question have an inscription on their reverse, ΔΑΣΣΑ-PHTIQN, were struck by the Dassaretai. The coins are meaningful since they represent a new and unique numismatic find.

There are two types of Dassaretian coins in two different denominations representing additional proof for their developed economic activity. On the obverse of the coins of the first type the head of Zeus-Ammon is represented, with its recognizable iconography. The hair and the beard are depicted through pronounced curls. On his head he has a laurel wreath, while in the area surrounding the ears the inevitable rams horns are represented. On the reverse an oak wreath is depicted, in its central part winged thunderbolt can be identified as well as an inscription in two rows with the name of the tribe ΔΑΣΣΑ-PHTIQN.

The second type of Dassaretian coin has the depiction of Hercules without a beard with the characteristic lion skin on his head. The reverse on the Dassaretian coin of the second type is almost the same

as the one on the first type, the difference being that instead of an oak wreath on the second type there is a laurel wreath, and instead of winged thunderbolt in the wreath there is a club depicted. The inscription is the same in both types of coins, ΔΑΣΣΑ-PHTIQN, written in two rows.

The discovery of the Dassaretian coins has a significant meaning not only for the closer region, it is also important for the surrounding regions. Through the study of these coins a lot of questions regarding the communities in the region will be cleared up. They will initiate the start of a different manner of interpreting and solving open problems of many aspects of living, especially regarding people living in this region. With the discovery of this exceptional numismatic find, the question about the coinage of the city of Lychnidos is directly opened. I believe that this coinage should no longer be analyzed individually. On the contrary, it should be analyzed in the context of all geopolitical and historical circumstances in antiquity through which certain conditions developed, fostering a wealth of economic activity in the Dassaretai and their biggest urban center, Lychnidos.

